

100 LET OD NAROZENÍ DOC. MUDR. JANY PASTOROVÉ

B. Dvořáček, J. Málek

Komise historie oboru ČSARIM

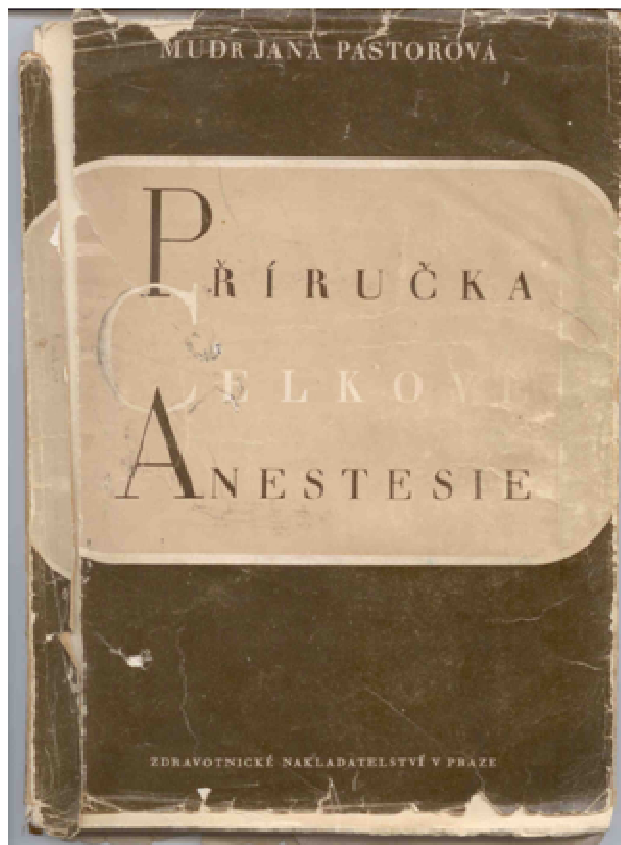
Dne 8. 7. 2012 uplyne 100 let od narození doc. MUDr. Jany PASTOROVÉ, která po stáži v Oxfordu v roce 1946/7 organizovala v Československu anesteziologickou službu. V té době napsala základní učebnici anesteziologie, která byla tehdy prvním zdrojem informací o moderní anestezii. Přesto, že se později věnovala chirurgii, nezapomenutelným způsobem přispěla k našemu oboru. Až do konce svého života (28. 5. 1990) se výhradně věnovala své milované medicíně. Byla kromě anesteziologických příruček (viz dále) i autorkou učebnice chirurgie pro zdravotní školy (1964) a spoluautorem učebnic resuscitace (1961, 1964). Za svou práci obdržela mnoho ocenění a vyznamenání např. Válečný kříž, Zasloužilá lékařka, vyznamenání Za vynikající práci atd. V krátkém textu připomínáme její význam pro začátky samostatného lékařského oboru anesteziologie.

Anesteziologie se organizačně vyvíjela odlišně v anglosaských zemích a v kontinentální Evropě. V anglosaských zemích, a nejzřetelněji ve Velké Británii, se vytvářela jako samostatný obor, který poskytoval služby všem operačním oborům, aniž by byl jejich součástí. V kontinentální Evropě bylo podávání i rozvoj anestézií pevnou součástí náplně operačních oborů. Zdokonalování anesteziologických postupů bylo součástí chirurgie, která pro rozvoj operačních technik potřebovala vhodné znečítlivění. Anestezie byla často svěřena začátečníkům v operačním oboru, často i nelékařům. To, že vedoucí operační skupiny byl zodpovědný i za prováděnou anestezii, zdůrazňovalo její podružnou úlohu u operací. Vžitá hierarchická subordinace postavení anesteziologie jen dusila. Posluchači medicíny se o anestezii dozvídali jen tehdy, zbyl-li k tomu čas v chirurgických přednáškách, ani farmakologie nemohla věnovati větší pozornost anestetikům.

V Československu dochází k důležité změně postoje k anesteziologii po skončení druhé světové války. Do vlasti se vrátili lékaři, kteří se účastnili bojů na straně západních Spojenců a poznali tak výhody tamního postavení anesteziologie. Na Karlově Univerzitě si chirurg, profesor A. Jirásek, uvědomil nastalé změny, a proto vyslal svou chirurgickou asistentku J. Pastorovou v r. 1946 na stáž k prof. Macintoshovi do Oxfordu. Prvním krokem ke vzniku samostatného lékařského oboru anesteziologie se stalo usnesení výboru Československé chirurgické společnosti, který 8. prosince 1951 umožnil J. Pastorové založení anesteziologické sekce v rámci chirurgické společnosti. Založení sekce se uskutečnilo 16. května 1952 v Olomouci a J. Pastorová se stala její předsedkyní. Přednášela o anesteziologických tématech na celostátních i mezinárodních kongresech (Scheveningen, Sofia, Plovdiv). Ve funkci setrvala do r. 1959, ale sama se chtěla dále věnovat chirurgii (od r. 1956 byla krajským chirurgem pro Středočeský kraj a od r. 1960 přednostkou chirurgické kliniky KÚNZ hl.m. Praha), a tak prof. Jirásek uvolnil výlučně pro anesteziologii svého dalšího asistenta J. Hodera.

Již v r. 1950 J. Pastorová vydává stručnou anesteziologickou učebnici, tentýž rok vyšla i podrobná učebnice L. Spinadela. Druhé vydání učebnice J. Pastorové z r. 1958 byla rovněž stručná, ale úplná učebnice anesteziologie obsahující všechny tehdejší poznatky. Uvážíme-li, že musela být sepsána nejméně dva roky před vydáním, je třeba obdivovat dokonalé údaje o myorelaxanciích a umělém dýchání, tedy o technikách, kterých se naše nejvyspělejší všeobecné chirurgie tehdy ještě ani neodvažovaly. Její 2 knížky byly první „příruční“ učebnice v češtině. Její zásluhy o rozvoj oboru ocenila Anesteziologická společnost čestným členstvím.

Ačkoliv si nejvíce cenila úspěchů ve funkci krajského odborníka v chirurgii, vykonala mnoho i pro anesteziologii. Proto si J. Pastorová plně zaslouží, aby byla uváděna nejen jako kmotra při zrodu orgánu, který měl v rámci chirurgie zrodit samostatný obor anesteziologie, ale i nadále jako významný činitel v jejím rozvoji, který nakonec vedl k úplnému osamostatnění.

Důležitá bibliografie:

J. Pastorová: Příručka celková anestezie Vyd.: Zdravotnické nakladatelství v Praze 1950

J. Pastorová: Celková anestézie. Vyd.: Státní zdravotnické nakladatelství Praha 1958

Redakčně kráceno.